

DOCUMENTA

40.

BIOGRAFIA

DEL VEN. P. LLUÍS JAUME VALLESPER,
NATURAL DE SANT JOAN

(1740-1775)

Discurs de Fra Rafel Ginard Bauçà, T. O. R.

Gratitud

Les meves primeres paraules vull que siguin de gratitud al nostre estimat Senyor Ecònom i a Mn. Ramon Gayà, que m'han oferits i proporcionats els papers que tenien referents al P. Lluís Jaume. Emperò, d'una manera especial, me toca declarar, en públic, el meu agraïment a Mn. Melcion Barceló. Ell, més que ningú, s'és preocupat de les coses del nostre Venerable i, perquè jo pogués aprofitar-me'n, amb una cordial gentilesa ha posat íntegrament a la meua disposició el fruit de les seves recerques juvenils.

El nostre intent

El meu intent no és estat compondre una biografia minuciosa del nostre màrtir, atapida de noms personals i de noms geogràfics, i carregada de documentació i cronologia. M'ha paregut que això seria massa àrid i excessivament llarg per una festa com la d'avui. Tanmateix, si a Déu plau, ho provarem de fer, en una altra ocasió, per DOCUMENTA. Emperò, anit, me pens que interessarà més fixar-nos en les seves línies fonamentals i característiques, en els quatre punts cardinals de la seva vida, que són: minyonia i joventud, entrada en l'Orde de Sant Francesc, apostolat i martiri, per conèixer la història de la seva ànima i la seva fesomia interior. Si ens referim a la seva actuació externa, serà en quant ens pugui ésser necessari per posar de manifest les seves intimitats i la seva riquesa, que és tota interior.

Simplicitat de vida

La trama de la vida del P. Lluís Jaume és simplicíssima. No és com la d'aquells personatges espectaculars i complicats que arribaren amb els seus braços immensos de cap a cap del món i torceren el curs de la història. No fou tampoc un geni de l'art o de la ciència d'aquells que duen—com estels amb coa—un inacabable rossegall de glòria humana. No hi ha aconteixements gaire importants en la seva vida, fora de que va estimar Déu i els homes fins a la mort, i mort cruenta; i això és de la màxima importància. D'ell ens han arribades poques notícies i, no obstant, jo m'afiguro que les sabem gairebé totes.

Com que el nostre P. Lluís Jaume no afretura per la seva bona anomenada de les nostres mentides ponderatives, i l'honor més escaient que podem tributar a la memòria d'un màrtir que morí per la veritat és lloar-lo en veritat, hem de dir que ell, humanament parlant, no fou cap gran personatge. Si en ell trobam grandesa, és la grandesa de la humilitat. La seva glòria única, però indestructible, és la victòria del martiri. El P. Lluís Jaume fou un hèroe silenciós i ocult a qui, la mort per Déu, assegurà la immortalitat, entre els homes i tot, i revelà el seu heroisme, amagat, fins llavors, sota les apariències d'una vida poc brillant. Són benaventurats i són gloriosos els qui sofreixen persecució per la justícia!

Una de ses nostres ambicions de santjoaners seria poder descriure exactament com era el tremp de la seva ànima i mostrar quina fou la seva vertadera efigie. Descobrir el seu caràcter com a home i com a sant. Per això, en repassar les notícies que d'ell ens han pervingudes, un plany la manca de documents vius: cartes, notes íntimes o esplais seus que serien un medi insuperable per auscultar les vibracions del seu esperit i percebre com reaccionava davant els homes i les coses. No obstant, aiximateix ens esforçarem per revelar quina era la seva íntima manera d'ésser, fent una acurada reflexió sobre els actes de la seva vida.

Flor del camp

Encara que sigui santjoaner de naixença, el P. Lluís Jaume no és de sang santjoanera.

Son pare fou de Selva; sa mare, ciutadana, de la parròquia de Santa Creu. Emperò Déu volia fer-nos aquest present i va dispondre que els seus pares anassen a viure a So'n Baró i que, així, nasqués al nostre poble, dia 17 d'octubre de 1740. Aquesta família, transplantada a Sant Joan, s'hi trobà tan a ca seva i hi posà les arrels tan fortes que ja mai més se'n decantà.

A So'n Baró, s'hi e-colà la seva minyonia i primera joventut. Les cases de So'n Baró, envoltades de magraners, figueres de moro, garrovers i ullastres, s'adrecen damunt un turonell, entre Bonany i el Puig de Sant Nofre que, d'allà, sembla mascarar, de tan negre. A llevant, hi ha el poble de Petra on culminen, per damunt les cases, la parròquia i el convent franciscà de Sant Bernadí, color de terra, i a ponent, el Puig de Randa i Monti-Sion de Porreres. Així va ésser que aquell infant, eixerit i deliciosament trapassar, fora de l'impuls de Déu que empeny allà on vol, sense comptar els lluminosos exemples casolans que caigueren, com a bona llavor, en la terra virginal del seu cor, tenia continuament davant la vista motius religiosos: esglésies, santuaris i ermites d'on li arribaren aromes de virtut i pensaments d'eternitat.

En aquell ambient camperol, pur i sanítos, s'elaborava el tremp del seu caràcter assenyat i agosarat, fort i dolç, afectat de llibres, emperò encara més inclinat a l'acció apostòlica, que és així com un l'endevina a través dels actes que li coneixem. Aquell caràcter on s'agermanaven la santa audàcia que s'arrisca a tot per Jesucrist, amb una modèstia pudorosa i angelical; la gravetat que inspira veneració respectuosa, amb una afabilitat humana i riallera, puix gairebé sempre és sospitosa la pietat que no sap somriure; la simplicitat de la pagesia, amb una noblesa senyorivola que no venia de la sang i del linatge, sinó de la seva virtut.

Format en l'escola dels franciscans de Petra, amb la vocació religiosa que ja li entrà en l'edat pueril, li vengué, irreflexiu i espontani, el desig d'apostolat, i per això, davant els minyons, amiguets seus que el se miraven embadocats, repetia amb molta de gràcia els sermons que havia sentits a l'església, demostrant així el gran esment que hi posava i la bona memòria que tenia.

Seria estat ben de plànyer que aquella flor del camp i lliri en poncella crescut entre els aires incorruptes de la pagesia i entre l'encens de l'església i els cants litúrgics, seria estada una llàstima que hagués hagut d'ésser pel món corromput i corruptor. Emperò Sant Francesc, l'home que ha conquistades més ànimes i més simpaties, de bona hora va arrebatat al món aqueixa perla preciosa i va mudar al seu jardí claustral el lliri silvestre i immaculat de So'n Baró.

Sense casi adonar-se'n, i això demostra que l'impuls ve de Déu, les ànimes pures, en sa gran majoria, graviten cap al claustre, que significa per elles vida de soledat, vida concentrada, vida d'amor. És aquesta la llei de la gravitació moral que vigeix en el món de la gràcia.

No hem pogut aclarir quin any començà el P. Lluís Jaume els estudis eclesiàstics. En canvi, sabem que dia 27 de setembre de 1760, orfe ja de pare i mare, fou vestit amb l'hàbit de Sant Francesc, consagrat a Déu els seus vint anys en flor. Son pare s'era mort dia 12 d'agost de 1756 i, en aquelles saons, ja corrien els deu anys que sa mare era morta (17 novembre, 1746), i un i altra havien donada l'ànima a Déu a les cases de So'n Baró. Al nostre missioner només li restava la madastra, que, per cert, el va tractar amb una amor maternal i li serví de consellera i ajuda per dur a bona fi el pensament d'ésser religiós.

Quan vengué l'hora, professà, seguí els estudis amb una aplicació extraordinària i, quatre anys més tard (1764), digué missa nova. Després, guanyà per oposició la càtedra de Teologia del Real Convent de Sant Francesc i en fou el professor fins a l'any 1770, en què, emportat per l'exemple magnífic del P. Junípero Serra, veïnat de poble i germà en religió, renuncià la càtedra i demanà per embarcar se cap a Amèrica i així poder escampar la llum i la veritat de l'Evangeli entre les tenebres i els errors dels indígenes de l'Alta Califòrnia.

Apostolat del P. Lluís Jaume

En iniciar la seva carrera apostòlica, el P. Lluís Jaume tenia uns trenta anys. Després

de dies i dies de navegació interminable, ell i un gros esbart de missioners franciscans toquen mare al col·legi missional de San Fernando, de Mèxic. Era això dia 29 de maig de 1770.

El P. Junípero Serra ja feia vint anys que recorria, en incessant trescalamena, l'Alta i la Baixa Califòrnia, fundant pobles a tot arreu i cristianisant aquelles contrades. Les messes eren abundoses, i els escaraders evangèlics no hi donaven abast. I el P. Serra, com a President d'aquelles missions, se'n planyia sense consol. Per això, en arribar els novells operaris per ajudar-li en la seva tasca apostòlica, els va rebre braços oberts i els ulls remullats amb llàgrimes d'alegria.

El P. Lluís Jaume amb un company seu de vaitge fou destinat a la missió de Sant Diego, fundada l'any anterior pel P. Junípero Serra. I se posà de ple a la feina, amb un impetu incontenible, per encendre el llum nou de la nostra fe al pit d'aquelles tribus californianes que no sempre admetien a cor dolç les ensenyances evangèliques. Al contrari, molt sovint resultava sudanosa, i fins i tot heroica, l'empresa de conquerir-los per Jesucrist. Perque, encara que el cristianisme sigui la veritat religiosa, és una veritat austera i exigent, i no sempre subjuga la voluntat, encara i tot que l'enteniment se li rendesca. I no sempre se rendia l'enteniment d'aquells salvatges enterbolit per idees i pràctiques absurdes en matèria de religió.

Malgrat això i apesàr de les dificultats que sobrevenien, del clima malsanítós, de que el recapte de provisions de boca massa pics els curtejava, ell sabia enginyar-se per superar els entrebancs que s'oposaven a la propagació de l'Evangeli.

I tan favorablement arribà a canviar-se el sant negoci de la missió de Sant Diego, que el P. Junípero Serra se'n regositjava en el Senyor, i, exultant de goig, escrivia una carta que, en substància, deia així: «A Sant Diego, les coses han girat per bé, i amb el temps i la gràcia de Déu se són ablanides les consciències, la gent se deixa baptisar i ja se casen per l'església.»

Amb els convertits i cristianisats de bell fresc pel P. Lluís Jaume i el seu confrare en la missió, ja formaven l'any 1775 un aplec ben numerós que s'establí, per indicació dels nos-

tres missioners, en el comellar del riu Colorado que travessava aquells paratges. I és que hi havia una terra grassa i frutera i molt a propòsit per sembrar-hi gra. I els novells cristians, en aquella coma tan fèrtil, s'hi trobaven a boca què vols, cor què desitges, i s'esponjaven d'alegria en considerar que els missioners, si els llescaven, diguem-ho així, el pa de la doctrina cristiana per nodriment del seu esperit, també se preocupaven, paternalment, del seu pa de cada dia per sustentar la vida corporal.

La glòria del martiri

Des d'un principi, les idees cristianes s'escamparen amb sang, goixaren i fructificaren amb sang. No que el cristianisme faci mai de botxí, sinó de víctima. Perque d'ençà que Jesucrist fou clavat en creu, els seus deixebles no triomfen matant, sinó morint. La víctima és més forta que no el seu torturador. No hi ha regor de més eficàcia per una missió que la sang dels seus apòstols. És així que Déu aconsegueix la victòria, i aposta vol que hi hagi màrtirs.

El P. Lluís Jaume fou escollit per aquesta immolació d'insuperable eficàcia i per la glòria suprema i dolorosa del martiri. Ell fou valent i intrèpid fins a deixar-se matar per Déu i perdonar generosament els seus agressors.

Anava endavant la missió de Sant Diego, però no era or tot lo que lluïa, ni, en el camp de Déu, era tot bona sembradura. Barrejada amb l'or hi havia molta d'escòria, i molt de jui entremig del bon gra. Un milenar d'indis, incitats per l'esperit de les tenebres i de la revolta, assaltaren la missió, prengueren el P. Lluís Jaume i responguent amb insults a la seva mansuetíssima escamesa: «fills meus, estimau a Déu», el rebateren per terra, l'ompliren de fletxes i el copejaren furiosament fins a deixar-lo desfet i sense fesomia. Això s'esdevingué dia 5 de novembre de 1775. Conta el P. Palou que solament les mans li quedaren condretes, aquelles mans consagrades que fins a la mort escamparen la bona llavor i només sabien de beneir i perdonar.

Glòria pòstuma

El nostre Venerable fou el protomàrtir de les missions de l'Alta Califòrnia, i la fama del

seu martiri s'escampà a tot arreu de la nostra terra. Va esser proclamat fill il·lustre de Mallorca i posaren una pintura que el representava a la casa de la vila de Ciutat. Encara hi ha quadres seus antics a la sacristia de Sant Francesc de Palma, a la de Sant Joan, a Ca'n Cardaix, una casa senyorial d'Artà, i per ventura, a altres indrets. Aquest fou el resultat de la seva mort gloriosa.

Per dissort, ve després un llarg silenci aplanador i resta colgada la seva memòria sota les cendres d'un oblit ignominiós. Emperò el poble de Sant Joan reacciona, i l'any 1917, amb motiu d'una pelegrinació Franciscana, comença a redimir-se de la seva culpa i fa reverdir la bona anomenada del P. Lluís Jaume encastant una làpida commemorativa a la seva casa pairal i dedicant-li el carrer. Fou llavors que Mn. Melcion Barceló, després d'investigacions laborioses, va desenterrar la seva biografia. L'any 1922, Mn. Francesc Mas, home d'un dinamisme fèrvid, inagotable, corona amb l'estàtua del nostre màrtir el frontispici del Centre Catòlic, que és la casa on ens trobam reunits. L'any 1935 el declaren fill il·lustre de Sant Joan, col·loquen la seva figura en la casa consistorial i Mn. Ramon Gayà hi llegeix un resum de la seva vida.

I avui, en el primer acte que se celebra sota el signe de DOCUMENTA i patrocinat pel Magnífic Ajuntament de Sant Joan, l'hem recordat altra vegada, i, en presentar-se ocasió propícia, hi tornarem de bell nou, fins a posarlo en el cor de tots els santjoaners.

41.

SANT SEBASTIÀ, MÁRTIR DE JESUCRIST

Sermó històric predicat per Mn. Ramón Gayà,
a l'Església parroquial de Sant Joan, dia 20
de Gener de 1942

*...Beati martyris tui Sebastiani intercessio
gloriosa nos protegat.*

Venerables Ministres del Santuari. Magnífic Ajuntament. Dignes Autoritats. Caríssims germans:

Una de les solemnitats religioses, que més gravades quedaren dins la meva memòria i que es celebraven en els anys ja llunyans de ma

infantesa, és la festivitat d'avui, en què honoram l'invicte màrtir de Crist Sant Sebastià, capità de la guàrdia imperial de Maximia, el qual, per salvar la seva fe i guardar la seva bandera cristiana, jurada en son baptisme, no dubtà de vessar la seva sang i sacrificar la seva vida, donant el testimoni més gran d'amor a nostro Bon Déu, Autor i Consumador de nostra fe.

Ja hi ha molts anys que, a entrada de nit del dissabte de dita festa, les campanes de la parròquia, que són per lloar Déu, honrar els Sants, congregar el poble, amb les seves veus de bronzo aixecaven un himne triomfal al militar victoriós i s'unien als cantars de glòria i jubiliació que l'església de la terra tramet a l'església que triumfa i reina en el cel, i l'oficial del nostre Magnífic Ajuntament, amb lo tambor de la Sala, recorria la costa de l'antiga rectoria, tocant marxes militars; recordava al poble la festa de l'endemà, festa votada en sessió solemne i rubricada per les persones més principals de la vila, i retia també un homenatge d'amor del poble agraït al gloriós Sant Sebastià.

Venia la gran diada, i no vos parlaré de la Missa solemníssima que es celebrava a glòria de Déu admirable en los seus sants i a honra de Sant Sebastià, ni del sermó panegíric enaltint la fortalesa invencible del nostre Sant, però sí de la processó recollida i ben concorreguda del capvespre, en la qual se passetjava triomfalment la imatge de Sant Sebastià entre cànecs litúrgics, flaire d'olorós encens i toques melodioses, acompanyada de les Autoritats civils i eclesiàstiques, perquè en l'esmentada processó n'era nota destacada una personalitat simpàtica i ben santjoanera. Molt antes de tocar vespres, un bon estol d'al lots frissosos anaven fins a Sa Creu des Coli o fins al revolt d'En Pago a sortir a camí i esperar don Jaume Bauçà, que sia al Cel, qui cada any venia de Son Vaquer per assistir a la processó de Sant Sebastià. Era capità retirat de l'Arma d'Infanteria, qui de soldat ras, per mèrits de guerra havia ascendit, i aquest dia que glorificaven al capità Sant Sebastià, li pareixia rejuvenir-se i enyorava la vida militar i se vestia la guerrera i kepis i se cenyia el corretjam i l'espasa de gala, calçava botes altes, cavalcava son cavall i venia a honorar la processó. Portava en ella el penó del